

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ ПОЛІЦІЇ В БАВАРІЇ

Ярмакі Х. П., Ярмакі В. Х.

У статті досліджена система та особливості підготовки й підвищення кваліфікації персоналу поліції в Баварії, організація навчального процесу та науково-дослідної роботи вищих навчальних закладів освіти.

Встановлено, що правовою основою діяльності поліції у Федеративній Республіці Німеччина є Конституція, положення якої розвиваються та конкретизуються у федеральних законах «Про поліцію» і «Про співробітництво», а також інших нормативно-правових актах держави. Безпосередня організація підготовки поліцейських у Баварії визначена в таких нормативно-правових актах: Положенні про проходження служби поліцейськими чиновниками землі Баварія, Положенні про навчання поліцейських чиновників Баварії, Положенні про іспити для поліцейських чиновників Баварії тощо.

Професійна підготовка поліції в Баварії закладена в освітню систему поліції, яка включає в себе три рівні: а) першочергову підготовку у школах поліції; б) підготовку середнього начальницького складу, що здійснюється у вищих школах поліції (інститутах); в) підготовку старшого начальницького складу, що здійснюється у Вищій поліцейській академії. Крім зазначеного, у Федеративній Республіці Німеччина працівник поліції може здобути вищу професійну освіту в навчальних закладах освіти для адміністрації («Fachhochschulen»). Відбір на навчання здійснює спеціальний центр, що створений Міністерством внутрішніх справ Баварії.

Теоретичний курс навчання у вищих поліцейських закладах освіти включає лекції, семінарські заняття, тренування поведінки та підготовку дипломного проєкту. Практичне навчання засноване на вимогах формування у студентів практичних навичок правоохоронної роботи щодо запобігання насильству в сім'ї, організації дорожнього руху, орієнтування в дорожньо-транспортних пригодах і їх аналізу, набуття практичних навичок застосування чинного законодавства та правоохоронної діяльності.

Вища поліцейська академія розробляє освітні програми, спрямовує та координує науково-дослідну роботу вищих навчальних закладів із підготовки поліцейських, здійснює контроль за впровадженням

результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

Ключові слова: законодавство, нормативно-правові акти, поліцейська освіта, персонал поліції, система, навчальні заклади, освітні програми, навчальний процес, науково-дослідна робота.

Yarmaki Kh. P., Yarmaki V. Kh. Professional training of police personnel in Bavaria

The article examines the system and features of training and advanced training of police personnel in Bavaria, the organization of the educational process and research work of higher educational institutions.

It has been established that the legal basis of police activity in the Federal Republic of Germany is the Constitution, the provisions of which are developed and specified in the federal laws "On Police" and "On Cooperation", as well as other normative legal acts of the state. The direct organization of police training in Bavaria is defined in the following legal acts: Regulations on the completion of service by police officers of the state of Bavaria, Regulations on the training of police officers of Bavaria, Regulations on examinations for police officers of Bavaria, etc.

Professional police training in Bavaria is embedded in the police education system, which includes three levels: a) primary training in police schools; b) training of middle managers, which is carried out in higher police schools (institutes); c) training of senior management, which is carried out at the Higher Police Academy. In addition to the above, in the Federal Republic of Germany, a police officer can obtain a higher professional education at educational institutions for administration ("Fachhochschulen"). Selection for training is carried out by a special center created by the Ministry of the Interior of Bavaria.

The theoretical training course at higher police educational institutions includes lectures, seminar classes, behavior training and preparation of a diploma project. Practical training is based on the requirements of students' formation of practical law enforcement skills in the prevention of family violence, organization of traffic, orientation in traffic accidents and their analysis, acquisition of practical skills in the application of current legislation and law enforcement activities.

The Higher Police Academy develops educational programs, directs and coordinates the research work

of higher educational institutions on the training of police officers, supervises the implementation of the results of scientific research into practical activities.

Key words: *legislation, normative legal acts, police education, police personnel, system, educational institutions, educational programs, educational process, research work.*

Постановка проблеми та її актуальність.

В умовах війни в Україні, розв'язаної російським агресором, особливого значення набуває вступ України до Європейського Союзу (далі - ЄС) і до НАТО, що вимагає узгодження національного законодавства зі стандартами ЄС та належного забезпечення прав і свобод людини й громадянина, що накладає відповідні обов'язки на всі органи влади, зокрема Національну поліцію України. Без належного рівня підготовки персоналу поліції неможливо забезпечити конституційні права громадян на безпеку. Проведена в Україні реформа правоохоронних органів загалом та поліції зокрема не дала очікуваного результату, оскільки не були впроваджені в повному обсязі європейські стандарти професійної діяльності й підготовки персоналу поліції, незважаючи на те, що тривалий час за сприяння Фонду Ганса Зайделя вивчався досвід діяльності поліції країн ЄС.

Значний досвід розроблення стандартів професійної діяльності та підготовки поліцейських напрацьовано в Німеччині. Він вважається найкращим у Європі, що й зумовило необхідність вивчення правових основ, системи та організації відбору на навчання й підготовку персоналу поліції у Федеративній Республіці Німеччина (далі - ФРН) на прикладі Баварії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міждисциплінарний характер досліджуваної проблеми зумовив необхідність здійснення наукового аналізу окремих аспектів праць учених, що присвячені цьому питанню, зокрема робіт О. Бандурки, В. Бесчастного, О. Євдокімової, І. Ісаєвої, О. Мартиненка, О. Музичука, В. Сокурена, Х. Стивенса, Р. Харчука, О. Цільмак, В. Чернєя, Д. Швеця, О. Ярмиша та інших.

Метою статті є виявлення й дослідження особливостей системи підготовки персоналу поліції в землі Баварія ФРН та обґрунтування можливостей їх використання в освітньому процесі навчальних закладів із підготовки персоналу поліції в Україні.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення безпеки особи, суспільства та держави у ФРН здійснюється всіма органами влади, насамперед

через діяльність збройних сил, органів воєнної поліції, відомств з охорони конституції, митних органів, поліції 16 федеральних земель, федеральної кримінальної поліції та органів юстиції.

Особливе місце серед усіх органів влади як у Німеччині, так і в інших демократичних країнах посідає поліція. Правовою основою діяльності поліції у ФРН є норми Конституції ФРН від 23 травня 1949 р., положення якої розвиваються та конкретизуються у федеральних законах «Про поліцію» і «Про співробітництво», а також в інших законодавчих актах держави.

Відповідно до ст. 30 Конституції ФРН здійснення державних повноважень та виконання державних завдань є справою земель [1, с. 28]. Із цього положення постає, що організація діяльності поліції, як і більшість інших державних справ, належить до компетенції земель, тому поліцейська служба та правомочність поліції також визначаються землями, що, як правило, зумовлює нормативно-правове регулювання та організацію підготовки персоналу для служби в поліції безпосередньо землями.

У землі Баварія Федеративної Республіки Німеччина (далі - Баварія), як і в інших землях Німеччини, прийняті регіональні нормативно-правові акти, а саме: Положення про проходження служби поліцейськими чиновниками землі Баварія, Положення про навчання поліцейських чиновників Баварії, Положення про іспити для поліцейських чиновників Баварії та низка інших [2].

Кожна країна має власні унікальні системи підготовки фахівців у сфері правоохоронної діяльності, які були створені під впливом різних чинників, однак усі вони мають характерні особливості [3]. Особливістю підготовки поліцейських у Баварії, як і загалом у Німеччині, є те, що підготовка поліції здійснюється без отримання студентами навчальних закладів поліції вищої юридичної освіти, і це є головною відмінністю від вітчизняної підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України та від підготовки в низці інших держав світу. Можливо, це теж одна з причин того, що в Баварії є серйозна конкуренція між навчальними закладами вищої освіти поліції та закладами вищої освіти, які готують економістів і юристів, адже більшість випускників шкіл віддають перевагу економіці або юриспруденції. Щоб привернути увагу молоді до роботи в силових структурах, у поліції ведуть активну роботу із заохочення особового складу до подальшого вступу у вищі навчальні заклади полі-

ції, які функціонують у містах Фюрстенфельдбрук і Зульцбах-Розенберг. Кількість претендентів на здобуття поліцейської освіти сягає там близько 4 тисяч осіб на рік [4].

Професійна підготовка поліції в Баварії закладена в освітню систему поліції, яка включає в себе три рівні.

До першого рівня належить першочергова підготовка у школах поліції, яка включає вивчення загального, спеціалізованого та підсумкового курсів, а також складення екзамену на право заміщення посад молодшого начальницького складу. Строк навчання - 2,5 роки. Випускники отримують атестат про середню поліцейську освіту.

Другий рівень - підготовка середнього начальницького складу, що здійснюється у вищих школах поліції (інститутах) із видачею диплома про вищу спеціальну (поліцейську) освіту. Строк навчання - 3 роки. Головним принципом навчального закладу цього рівня освіти є забезпечення тісного зв'язку навчального процесу з поліцейською практикою. Інакше кажучи, змістовність і практична спрямованість навчання в сукупності з якістю знань забезпечують двосторонній коригуючий вплив на формування майбутнього поліцейського.

Третій рівень становить підготовка старшого начальницького складу, що здійснюється у Вищій поліцейській академії з видачею свідоцтва (сертифіката) про вищу спеціальну поліцейську магістерську освіту. Строк навчання - 2 роки. В академію приймають оперативних співробітників у віці до 40 років (як виняток - до 45 років), які позитивно характеризуються за місцем служби, мають стаж роботи в поліції не менше 10-12 років, звання не нижче головного комісара та освіту в обсязі вищої поліцейської школи [5].

Крім зазначеного, у Німеччині працівник поліції може здобути вищу професійну освіту в навчальних закладах освіти для адміністрації («Fachhochschulen») [2].

На навчання в поліцейські навчальні заклади приймають як юнаків, так і дівчат, які мають середню освіту. Обов'язкова вимога - наявність посвідчення водія. Відбір здійснює спеціальний центр у Мюнхені, тут абітурієнти проходять тестування. Тести передбачають дослідження інтелекту, психології та фізичного розвитку. За результатами проведеного тестування проходить відбір кандидатів на навчання. Самі школи, вищі школи (інститути) прийомом не займаються, а лише отримують готових до навчання студентів. Розподіл абітурієнтів, які успішно пройшли тестування, між різними інститутами також здійсню-

ється спеціалізованим центром, який проводить відбір на навчання. Охочих стати поліцейськими досить багато, конкурс становить приблизно 8-10 людей на 1 місце. Кількість осіб, які будуть навчатися, визначає Міністерство внутрішніх справ Баварії та Міністерство фінансів Баварії.

Процес навчання в поліцейській освітній вищій школі (інституті) розрахований на 3 роки. При цьому один із навчальних закладів спеціалізується на теоретичному навчанні, а практичні навички студенти отримують у стінах іншого закладу. Тому процес безперервного навчання передбачає декілька переїздів студентів з одного навчального закладу до іншого. Характерним є те, що під час вступу до навчального закладу поліції абітурієнт бере на себе обов'язок навчатися в тому навчальному закладі та нести поліцейську службу в тій поліцейській дільниці чи установі, куди за рішенням Міністерства внутрішніх справ Баварії він буде направлений на навчання або для проходження подальшої служби.

Теоретичний курс за весь період навчання в поліцейській освітній вищій школі (інституті) становить 2 200 годин і включає три блоки дисциплін: дисципліни кримінального спрямування (кримінальне право, кримінальний процес, криміналістику, криміналістичну техніку, оперативно-розшукову діяльність тощо), правові дисципліни (конституційне право, адміністративне право, цивільне право, право втручання тощо), суспільні та гуманітарні науки (філософію, логіку, менеджмент, соціологію, психологію, етику тощо).

Структура навчання також значною мірою відрізняється від вітчизняної освіти. Так, протягом першого року навчання студенти проходять теоретичний курс, потім здійснюють практичне закріплення вивченого теоретичного матеріалу та знову - чисто теоретичний курс. Другий рік навчання включає два теоретичні блоки, третій (завершальний) навчальний рік - практичний курс. Навчання на третьому курсі спрямоване виключно на вироблення практичних навичок. Спочатку навчання відбувається у практичному поліцейському інституті (вищій школі), потім - безпосередньо в поліцейській дільниці, після чого складається кваліфікаційний іспит.

Теоретичний курс навчання поліцейських включає лекції, семінарські заняття, тренування поведінки та підготовку дипломного проєкту. Практичне навчання засноване на вимогах формування у студентів практичних навичок правоохоронної роботи. Проведені науковцями дослі-

дження показали, що поліцейський, який працює, повинен обов'язково володіти знаннями та навичками з охорони громадського порядку, запобігання насильству в сім'ї, розкриття злочинів, організації дорожнього руху, а також розбиратися в дорожньо-транспортних пригодах, набувати практичних навичок огляду місця кримінального правопорушення, уміти діяти в умовах масових заворушень і надзвичайних ситуацій, набувати вмінь і навичок розв'язання конфліктів без застосування зброї.

Під час проведення практичних занять переважають тренінги, тобто варіація дій патрульних поліцейських у різноманітних ситуаціях та умовах служби, що виникають або можуть виникнути у процесі виконання поліцейськими службових обов'язків. У штаті інституту є спеціальні співробітники, які виконують різні ролі: потерпілого, людини у стані сп'яніння, розповсюджувача наркотиків, особи, яка вчинила насильство в сім'ї або не підкоряється законній вимозі поліцейського, тощо. Саме на них відпрацьовують дії студенти - майбутні поліцейські у процесі розв'язання різноманітних практичних ситуацій. Аналогічно будується фізична та вогнева підготовка. На екрані проєктують різноманітні ситуації, з якими стикаються або можуть зіткнутися поліцейські, що приїхали за викликом громадян. На їхньому шляху може з'явитися озброєна чи неозброєна особа, а від цього залежать дії поліцейського щодо застосування або незастосування заходів примусу (затримання, фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї), залучення додаткових сил поліції. Саме в цьому полягає основний елемент тренінгу.

Заняття проводяться у групах із 12 студентів. З кожною групою працюють два викладачі, які здійснюють усі види практичних занять. Оцінювання навчання студентів здійснюється за болонською системою. Якщо у процесі складення кваліфікаційного екзамену студент або слухач отримує оцінку, що менша за 60 балів, його залишають на повторний строк навчання.

Процес навчання проходить під керівництвом викладачів, які відпрацювали не менше ніж 4 роки у практичних підрозділах поліції. Їх відбір здійснює спеціалізований центр, до складу комісії якого входять керівник вищої школи (інституту), психологи, фахівець із предмета, який буде викладати кандидат на посаду викладача. За умови успішного результату відбору поліцейського направляють на 6-місячні курси з підготовки викладачів. Після закінчення навчання практичний працівник

складає випробувальні тести, у разі позитивного результату він може стати викладачем. Крім зазначеного, обов'язковою вимогою до викладача є володіння хоча би однією іноземною мовою.

Після закінчення навчального закладу (школи, інституту, академії) для всіх службовців обов'язковим є проходження психологічних тренінгів, що вважається підвищенням кваліфікації. Із цією метою працівниками Інституту підвищення кваліфікації поліції Баварії розроблено тренінг «ПАКЕТ» - поліцейський антистресовий комунікативний тренінг, який проводиться впродовж 2 тижнів і має на меті не тільки оптимізувати психологічні вміння та навички, а й «лікувати душу». Таку концепцію проведення тренінгу обґрунтовують провідні фахівці Центральної психологічної служби поліції Баварії, які вважають, що службовці силових структур потребують психологічної допомоги та терапії більше, ніж працівники інших професій [2].

Подальшу освіту поліцейські здійснюють в Інституті підвищення кваліфікації в Бамберзі. Оскільки цей інститут забезпечує післявузівську підготовку, концепція його освіти повинна відповідати професійним запитам поліцейської діяльності. Передача знань спрямована на розширення компетенції і потенційних можливостей персоналу шляхом вивчення прикладних науково спрямованих дисциплін. Фактично слухачі, що навчаються в зазначених інститутах Баварії та інших земель, проходять своєрідну спеціалізацію для подальшої роботи у спеціалізованих підрозділах, зокрема в підрозділах кримінальної поліції, відділах протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, оперативно-розшукових службах, службі нагляду, підрозділах із боротьби з організованою злочинністю тощо.

Навчальний процес зорієнтований на рівень слухачів і стосується особистісної, соціальної, методологічної та інших компетентностей. Це зумовлює необхідність точного аналізу вимог кваліфікації та досягнення відповідних результатів. Зміст предметів, що вивчаються, відповідає багатодисциплінарному підходу та спрямовується на надання й засвоєння інформації, яка стимулює та мотивує слухачів до отримання практичних знань і навичок.

Процес навчання охоплює різноманітні аспекти поліцейської діяльності, а саме: кримінологічні аспекти, історичний розвиток, соціальні й політичні науки, міжкультурні відносини, профілактику правопорушень, тактику та технологію негласного нагляду, організацію та логіку слідства,

характер і специфіку дій у прокуратурі й суді, методику опитування свідків тощо. Навчання проводиться за різноманітними модулями з наростаючою складністю з огляду на різні рівні знань тих, хто навчається. Кожна група об'єднує 12-20 слухачів, з якими працюють два викладачі.

Більшість занять проходить за таким алгоритмом: слухачі групи поділяються на дві підгрупи, отримують відповідне завдання, що характеризує практичну ситуацію. У завданні визначаються конкретні навчальні дисципліни, знання яких допоможе розібратися із ситуацією (криміналістика, адміністративне право, правила дорожнього руху, кримінальне право, кримінальний процес, право Європейського Союзу, оперативно-розшукова діяльність, менеджмент, логіка, етика тощо). Після цього слухачі самостійно (з використанням відповідної літератури) формують макет та визначають рівень посади керівника поліцейської операції, перелік служб і підрозділів, які будуть задіяні в операції, порядок і послідовність дій керівника та кожної поліцейської групи, що задіяна в розшуку й затриманні злочинців, методику та зміст обговорення результатів операції. Після закінчення часу, відведеного на розв'язання практичного завдання, обидві підгрупи представляють свої варіанти вирішення практичного завдання, які обговорюються представниками обох підгруп. Дискусія відбувається під керівництвом викладачів, які, підбиваючи підсумки проведеного заняття, звертають увагу на недогляд, помилки й недоліки, презентують правильне рішення.

Навчальний процес не є безперервним. Отримавши відповідний блок знань, слухачі направляються в поліцейські дільниці відповідно до їхньої спеціалізації та там застосовують отримані знання на практиці. Після цього знову повертаються в інститут і продовжують навчання.

Протягом року в інституті підвищують кваліфікацію приблизно до 2 тисяч поліцейських. Курси підвищення кваліфікації різняться і за характером, і за строками навчання (від 4-6 тижнів до 6 місяців). У штаті інституту - 60 викладачів, особливість їх роботи полягає в тому, що після 5-7 років педагогічної діяльності вони повертаються до поліцейських дільниць на попередні місця служби.

Система підвищення кваліфікації - це один із камінців мозаїки у процесі безперервної оптимізації поліцейської діяльності. Навчання та практична підготовка повинні бути орієнтовані на контингент слухачів і на очікувані результати їх навчання. Концепція навчання спрямована на потреби й вимоги висококвалі-

фікованої служби в інтересах найвищого рівня безпеки громадян.

Наступний рівень навчання - підготовка кандидатів для роботи у вищих виконавчих (керівних) органах поліції. Вища поліцейська академія є єдиним навчальним закладом для вищого керівного складу, який готує фахівців вищих управлінських органів поліції ФРН. Завданнями освіти в академії є підготовка фахівців вищого керівного складу ФРН та земель, підвищення кваліфікації фахівців вищого командного складу німецької поліції, встановлення міжнародних відносин із поліцейськими структурами інших держав, організація та здійснення наукових досліджень у сфері поліцейської діяльності.

Вища поліцейська академія управління є земельно-федеральною установою та фінансується з державного бюджету й бюджетів 16 земель. Загальний контроль за діяльністю академії здійснює Рада засновників, до складу якої входять міністр внутрішніх справ ФРН та міністри внутрішніх справ земель. Рада визначає основи підготовки фахівців, затверджує бюджет, штати, навчальні плани та програми. Безпосередній контроль за діяльністю академії здійснює міністр внутрішніх справ землі Північний Рейн - Вестфалія, на території якої розташований цей навчальний заклад [6].

До академії на навчання слухачів направляють міністерства внутрішніх справ земель. Щорічно навчаються 200 осіб, строк навчання - 2 роки. Перший рік навчання проводиться безпосередньо в академіях земель, а другий - у Вищій академії поліції ФРН.

За період навчання вивчають шість змістовних блоків дисциплін, які містять такі дисципліни:

- 1) криміналістику та криминологію, де з наукових позицій аналізуються проблеми превентивного й репресивного контролю злочинності;
- 2) організацію публічного адміністрування у сфері транспорту держави, форми й методи забезпечення безпеки його функціонування. Робота поліції із забезпечення безпеки на транспорті розглядається як невід'ємна частина внутрішньої безпеки;
- 3) поліцейську техніку, що передбачає використання всіх технічних новинок для роботи поліцейських служб;
- 4) правознавство, правові та соціальні науки. Теми з правознавства підбираються з метою розроблення й вивчення окремих юридичних проблем та актуальних правових питань; тематика соціальних наук передбачає конкретні питання вну-

трішньої і зовнішньої політики держави з метою їх використання у практичній діяльності поліцейських;

5) обов'язкові дисципліни, які є найбільш затребуваними слухачами та становлять найбільший інтерес для їх майбутньої службової діяльності. Крім зазначеного, за участю слухачів підбираються теми професійно-етичного спрямування для проведення дискусій за певною проблематикою;

6) обов'язкові предмети, які становлять найбільший інтерес для майбутньої службової діяльності на відповідній посаді (тематика предметів частково визначається за бажанням слухачів).

Як уже зазначалося, другий рік навчання здійснюється безпосередньо у Вищій академії поліції. Обсяг навчального навантаження на рік становить 880 навчальних годин і передбачає 1 800 годин самостійної підготовки. У навчальних групах, як правило, навчаються не більше 20 слухачів, а у підгрупах - не більше 7. Робота в навчальних групах і підгрупах здійснюється двома викладачами та повинна сприяти активній творчій дискусії і співробітництву слухачів та викладачів.

Навчальні плани академії складаються за трьома основними напрямками: а) основи співробітництва, організаційні й економічні науки; б) поліцейський менеджмент; в) правові та соціальні науки. Основою освіти є навчальний план, який забезпечує для всіх слухачів однакову за змістом підготовку для поліцейських служб.

З відведених навчальних годин 50% присвячені лекціям та семінарським заняттям, на яких здійснюється комплексне вивчення проблем поліцейської діяльності, інші 50% - практичні заняття, на яких слухачі проводять аналіз ситуацій, що можуть виникати у практичній роботі, на значній міждисциплінарній основі. Такі практичні вправи та тренування сприяють підвищенню соціальної і спеціальної компетентностей поліцейських, виробляють у них навички та вміння щодо застосування у практичній діяльності отриманих ними знань, обґрунтовувати свої рішення на основі аналізу чинного законодавства, керуватися принципами верховенства права.

Результати навчання оцінюються на випускних екзаменах. Кожний другий екзамен складається в письмовій формі. Крім цього, виконується та представляється для оцінювання письмова робота обсягом 30-50 сторінок з усним захистом (презентацією) проєкту. Державні випускні екзамени включають п'ять письмових екзаменів, на проведення кожного з яких відводиться 5 годин. Остан-

ній екзамен - комплексний, де на підготовку відводиться 30 хвилин, а його приймання здійснюють представники керівництва академії, представники міністерств внутрішніх справ земель та викладачі академії. У разі отримання незадовільної оцінки допускається разова передача екзамену.

Магістерський екзамен приймає екзаменаційна комісія у складі голови та чотирьох членів, з яких щонайменше двоє належать до постійного науково-педагогічного складу Вищої академії поліції. Екзамен складають групи загальною кількістю до 4 слухачів. На одного слухача передбачено від 45 до 60 хвилин. Загальну оцінку за усний магістерський іспит визначають шляхом виведення середньоарифметичної оцінки з окремих оцінок, які виставляють члени екзаменаційної комісії [7, с. 113].

Сфера діяльності Вищої академії поліції не обмежується підготовкою кандидатів для роботи у вищих виконавчих органах. У 1999 р. Вища поліцейська академія відкрила Коледж управління. Цей навчальний заклад підвищення кваліфікації поліцейських розрахований на досвідчених поліцейських, які проявили себе на службі як керівники вищого офіцерського складу та яких у майбутньому планують призначити на найвищі поліцейські посади земель і ФРН. Метою їх навчання є розвиток особистості.

Як уже зазначалося, навчання здійснюється за блочною системою з урахуванням індивідуальних потреб слухачів, тим самим воно сприяє підвищенню пізнавального й наукового рівнів тих, хто навчається. Курси підвищення кваліфікації, що проводяться впродовж 4 тижнів, передбачають один тиждень стажування кожного учасника на керівній посаді великого поліцейського підрозділу Баварії.

Аналогічно за структурою Коледжу управління у 2000 р. в Баварії створені курси підвищення кваліфікації для молодих поліцейських вищого командного складу, які раніше пройшли курс навчання від 2,5 до 4 років. Мета цих курсів - ознайомити співробітників керівного складу з новітніми методами й моделями управління.

Крім зазначеного, академія проводить різноманітні курси підвищення кваліфікації керівних кадрів ФРН та земель. Вони поділяються на три види та залежно від характеру можуть бути загальнопрофесійними, для посадовців, проблемними і проєктними.

Загальнопрофесійні курси призначені виключно для майбутніх офіцерів вищого начальницького складу. Ці курси тривають 10 днів, про-

тягом яких у невеликих групах розглядаються проблеми суспільно-політичного розвитку та їх вплив на діяльність поліції, здійснюється аналіз нових наукових досягнень, що мають значення для поліції, вивчаються питання використання наявних сил і засобів у надзвичайних ситуаціях.

Посадові курси підвищення кваліфікації спрямовані на поширення й поглиблення знань із керівництва особовим складом та інших професійних знань співробітників поліції, які обіймають однакові посади. Зміст навчального матеріалу та навчальні цілі здебільшого формуються з пропозицій учасників навчання.

Проблемні курси розраховані на події та умови, у разі настання яких здійснюється значний вплив на роботу та на наявний кількісний склад поліції, а також які потребують детального обговорення. Під час обговорення причин виникнення проблемних ситуацій акценти робляться на набутому досвіді учасників курсів, що має використовуватися слухачами як у процесі навчання, так і в подальшій роботі.

Робота у проєктних групах присвячена переважно питанням проблем правового, стратегічного, тактичного й організаційного характеру. Основна спрямованість роботи проблемних груп - розвиток взаємодії теорії і практики, що включає найновіші наукові знання та передовий досвід практичної діяльності поліції. Результати роботи у групі представлені творчими інноваціями, моделями й концепціями.

При Вищій академії поліції функціонує Технічний інститут поліції, який надає допомогу та здійснює консультативну роботу в межах спеціально-технічних заходів проведення експертиз і програм. Цей інститут координує та здійснює контроль за науковими досягненнями комісій, комітетів і конференцій, що регулярно проводяться міністерствами внутрішніх справ земель. Він також сприяє обміну позитивним досвідом роботи у процесі спеціальних засідань і науково-технічних заходів, поширенню та впровадженню такого досвіду у практичну діяльність.

Поряд із технічними дослідженнями Вища академія поліції проводить із закритими установами емпіричні дослідження в різноманітних наукових сферах, які викликають інтерес поліції. Значна роль академії також у проведенні досліджень та підготовці проєктів із запобігання злочинності. Пріоритетне значення набувають дослідницькі проєкти, що спрямовані на вдосконалення адміністрування поліцейськими підрозділами та службами, підвищення якості досліджень, ефектив-

ності й продуктивності заходів, які проводить поліція. Найбільше уваги приділяється якості наукових досліджень та впровадженню їх результатів у практичну діяльність.

Двічі на рік за планом Вищої академії поліції, затвердженим міністром внутрішніх справ ФРН, в академії проводяться науково-практичні конференції за участю представників центрального апарату Міністерства внутрішніх справ ФРН, керівництва міністерств внутрішніх справ земель та Вищої академії поліції, науково-педагогічного складу академії та інших закладів вищої освіти, що готують поліцейських. За графіком, визначеним Міністерством внутрішніх справ ФРН, представники міністерств земель доповідають про якість підготовки персоналу поліції, результати оперативної-службової діяльності, впровадження результатів наукових досліджень в управлінську діяльність, ефективність використання наукових досягнень у практичній сфері та від керівництва міністерства внутрішніх справ земель надають пропозиції щодо того, які проблеми правового характеру й публічного адміністрування, на їх думку, потребують першочергового опрацювання та дослідження науковцями.

Представники закладів вищої освіти звітують про результати науково-дослідної діяльності, надають пропозиції щодо використання результатів наукових досліджень за окремими напрямками практичної діяльності поліції та її органів управління, презентують рішення наукових і науково-практичних конференцій із питань, що розглядаються.

Крім наведеного, Вища академія поліції є центральною установою з міжнародних поліцейських зв'язків. У межах міжнародних програм в академії проходять стажування поліцейські держав - членів ЄС. Академія є членом Поліцейської академії Центральної Європи та Асоціації європейських поліцейських освітніх закладів, а також частиною Європейської поліцейської академії.

Короткий аналіз досвіду підготовки персоналу поліції та організації підвищення його кваліфікації в Баварії демонструє, що головним у процесі навчання є тісний зв'язок навчального процесу з поліцейською практикою та наукою. Взаємозв'язок освітнього процесу, науки і практики реалізується під час взаємного коригуючого впливу, що забезпечує досягнення високих результатів у формуванні професіональних якостей поліцейських.

У ФРН на належному рівні здійснюється обмін досвідом професійної підготовки поліцейських

закладами освіти земель, організація упровадження позитивного досвіду та його використання в різних землях. Як приклад можна навести те, що після проведення низки досліджень щодо сфер діяльності поліцейських службовців вищої ланки у ФРН колективом Вищої школи поліції в Мюнстері було застосовано компетентнісний підхід до створення відповідного стандарту професійної підготовки поліцейських службовців цієї категорії, а також розроблено модульну книгу з їх професійної підготовки - «Modulhandbuch Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung - Polizeimanagement (Publik Administration Police Management)» [6]. Матеріал цієї книги широко використовується в навчально-виховному процесі та в організації науково-дослідної роботи навчальних закладів із підготовки поліцейських у Баварії та в інших землях ФРН.

Висновки. Унаслідок аналізу викладеного матеріалу можна стверджувати, що підготовка персоналу поліції в Баварії, як і в більшості земель ФРН, є взірцем єдиної, багатofункціональної, багаторівневої, гнучкої та ефективної системи професійної освіти, що відповідає розвитку суспільних відносин і сучасному динамічному інтеграційному процесу в Європі. Особливу увагу привертає логічна завершеність та послідовність багаторівневої підготовки поліцейських, організація здійснення науково-дослідних робіт та використання їх результатів у навчальному процесі, чітко виражена залежність обіймання відповідної посади й отримання чергового звання поліцейськими від рівня їх професійної підготовки.

З метою вдосконалення системи підготовки поліцейських в Україні необхідно після звільнення української території від російських окупантів запроваджувати позитивний досвід підготовки поліцейських Баварії, проте з огляду на соціально-економічні умови життя в нашій державі, менталітет громадян України та набутий за часи її незалежності позитивний досвід підготовки й перепідготовки поліцейського персоналу.

Література

1. Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland. Bonn, 1999.

2. Швець Д., Євдокімова О. Поліцейська освіта: європейські підходи до організації та тенденції розвитку. *Наше право*. 2020. № 3. С. 17-25.

3. The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko, Ya. Ponomarenko, Yu. Aleksandrov, S. Okhrimenko, K. Prontenko. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11. Iss. 1. Supl. 1. P. 200-217. DOI: <https://doi.org/10.18662/ro/11.1sup1/130> (дата звернення: 25.07.2022).

4. Харчук Н. Процедура підготовки поліцейських кадрів в ФРН. *Освіта, мова та культура в процесі глобальних трансформацій* : збірник тез круглого столу для науково-педагогічних та педагогічних працівників, м. Київ, 1 квітня 2016 р. Київ : КІКВС, 2016. С. 49-53.

5. Мартыненко О. Профессиональное обучение полиции Германии (по материалам МВД Украины). *Права людини в Україні: інформаційний портал*. URL: <https://khpg.org/1399024677> (дата звернення: 25.07.2022).

6. Modulhandbuch 2014/2016 Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung - Polizeimanagement (Publik Administration Police Management). Deutsche Hochschule der Polizei. Münster, 2014. 79 S.

7. Ісаєва І. Професійна підготовка персоналу федеральної поліції Німеччини вищої ланки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1. С. 111-114. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15197> (дата звернення: 27.07.2022).

Ярмакі Х. П.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права та
процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Ярмакі В. Х.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права
факультету № 1
Навчально-наукового інституту права і
кібербезпеки
Одеського державного університету
внутрішніх справ*